

Bilgeler Bilgesi

Nasreddin Hoca

Nasreddin Hoca Kimdir?

HAYATI – Biyografisi

Nasreddin Hoca, H.605-**M.1208** yılında **Sivrihisar**'ın Hortu (bugünkü adıyla Nasreddin Hoca) Köyünde doğmuştur, H.683-**M.1284** yılında 76 yaşında vefat etmiştir. Asıl adı Hasan'dır.* 13. yüzyıl içinde Selçuklular'dan 1. Alaaddin Keykubad, 2. Gıyaseddin Keyhüsrev, 4. Kılıçaslan ile 3. Gıyaseddin Keyhüsrev'in zamanında yaşamıştır. Sivrihisar ve Konya'da tahsil görmüş, devrinin ileri gelen ilim ve irfan hocalarından dersler almıştır. Kısa bir dönem Sivrihisar'da gölge kadılığı (kadı adayı) yaptıktan sonra hocası Seyyid Mahmut Hayraninin daveti üzerine Akşehir'e gitmiş, burada imamlık, vaizlik, medrese hocalığı yapmış ve ömrünün son zamanlarında doğduğu topraklar olan Sivrihisar'a gelerek burada vefat etmiştir. Fatih'in hocası ve İstanbul'un ilk kadısı Sivrihisarlı Hızır Bey, Nasreddin Hoca'nın torunlarından.

*Bir keresinde ok atma maharetini göstermek isteyen Hoca, ilk atma oku uzağa düşürdü ve "sekbanbaşı oku böyle atardı" dedi. İkinci okta da hedefi bulamayan Hoca "subaşı da böyle ok atardı" dedi. Üçüncü atışta oku hedefe isabet ettiren Hoca "Hasan Nasreddin de oku böyle atardı" dedi. Bu sözlerinde Hoca, isminin **Hasan** olduğunu kendi ağzından beyan etmiştir. Doç. Dr. Evket TOPAL – Rize Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

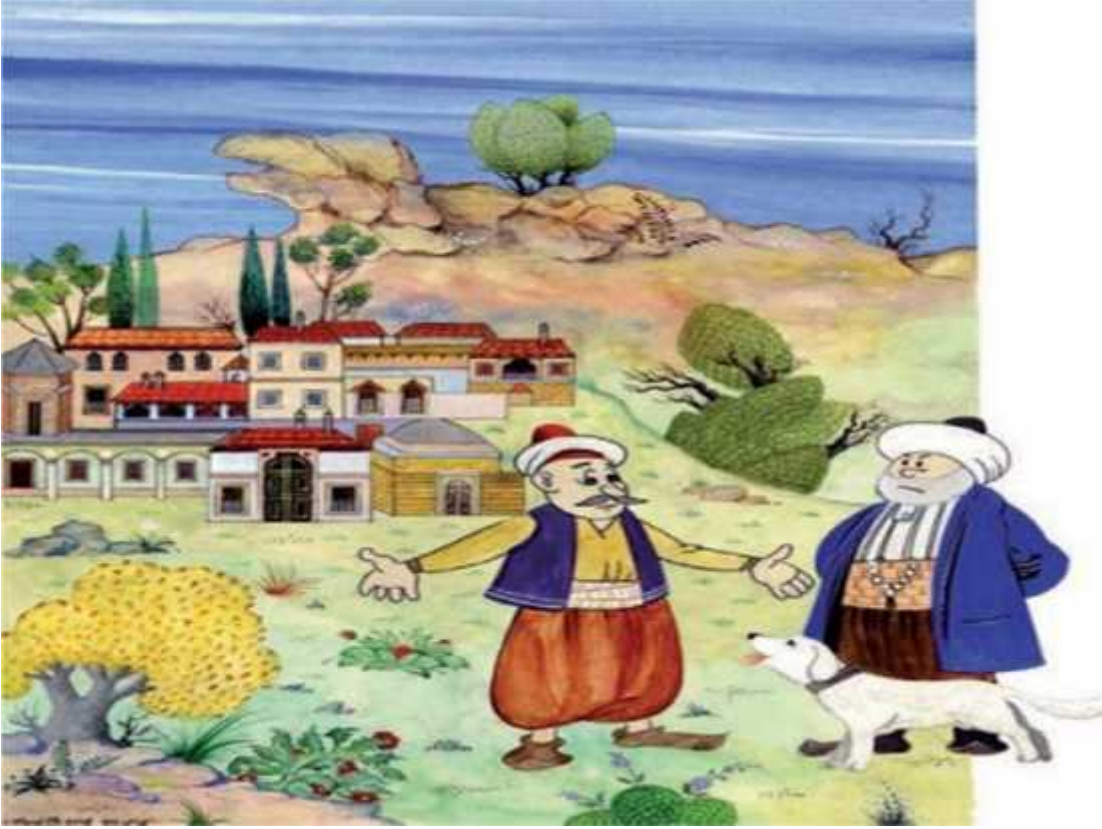
Anadolu'nun muhtelif yerlerinde imamlık, vaizlik, müderrislik, alimlik, sosyologluk, kadılık görevlerinde bulunan ve ünü, dünyayı özellikle Türk dünyasını sarmı hikmet ve mizah aleminin en çok bilinen ve sevilen seçkin siması Nasreddin Hoca hakkında yazılan kitapların büyük ekseriyeti, onun Sivrihisar'ın Hortu (Nasrettin Hoca) köyünde doğduğunu kabul ederler.

Nasreddin Hocanın gerçekten ya amı bir ahsiyet olduğunu gösteren en önemli kaynaklardan birisi ve en önemlisi 15. Asırda (1480) yazılmış olan **Saltuknâme**'de Sarı Saltuk'un Nasrettin Hocayı Sivrihisar'da ziyaret etmesinden söz edilmektedir.

Nasreddin Hoca ve hayatı ile ilgili bilgileri çeşitli kaynaklarda görmek mümkündür.

Nasreddin Hocanın hayatı hakkında, bazı delillerle birlikte gerçeğe en yakın bilgi olarak Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün de esas kabul ettiği, Sivrihisar Müftüsü merhum Hasan Efendinin evkaf kayıtları ve mahkeme sicillerine itibar ederek H.1275-**M.1861** yılında yazmaya başladığı "**Mecmua-ı Maarif**" isimli tamamlanmamış eserde aktarılan ve araştırmacıların çoğu tarafından da kabul edilen bilgilerdir. Buna göre: Babası, Abdullah efendi Hortu köyünde imam iken dünyaya geldiği, annesinin Sıdıka Hanım olduğu, ilk öğrenimine dünyaya geldiği köyde başladığı, ilk bilgileri babasından aldığı; o tarihlerde yetiştirdiği ünlü kişilerle rüdnü ispat etmiş olan Sivrihisar medreselerinde yetiştirdiği, babasından sonra aynı vazifeyi sürdürdüğü, bir taraftan da Sivrihisar'da vaizlik yaptığı bazı kaynaklara göre de Ba kent Konya'da fıkıh (Hukuk) öğrenimini sürdürdüğü anlaşılmaktadır.

Son zamanlarda yapılan araştırmalar neticesinde ezberleri bozan bilgiler elde edilmiştir. Selçuklu dönemine ait özellikler taşıyan taş sanduka ve mezar taşı üzerinde mukayeseli çalışmış Doç.Dr. Mahir Tulum'un araştırmaları sonucunda ulaşılan tarihi gerçekler şunlardır:

1. Nasreddin Hoca'nın kızının adı "Hatun"dur, "Fatıma" takma adıdır.
 2. Nasreddin Hoca'nın tam adı Nasrüddin Hoca Nusrat'tır.
 3. Hatun'un mezar ta 1 tam ve do ru olarak okunabilmi tir.
 4. Hoca'nın adına dahil olan "Nusrat" kızının ta ında da mevcuttur.
 5. Hoca'nın ta sandukasında kırık olan yerde de "Nusrat" yazar.
 6. Hoca'nın babasının adı " emsüddin Baba"dır.
 7. Nasreddin Hoca "Sivrihisarlı"dır ve Sivrihisar'da (medfun) metfundur. Yakın zamana kadar Ak ehir'de vefat etti i ve kabrinin Ak ehir'de oldu u kabul ediliyordu.
- Ayrıca 1996 yılı UNESCO tarafından Nasreddin Hoca Yılı olarak ilan edilmi tir. Buna göre her yıl 3-10 Haziran tarihlerinde Nasreddin Hoca anma enlikleri düzenlenmektedir.

"Nasreddin" Adı Üzerine

Hoca'nın adı, halk arasında yaygın olarak "Nasreddin", kimi zaman da "Nasruddin" yahut "Nusreddin" biçiminde söylenmektedir. Nitekim bazı ta basmaların ba lıklarında bu isimle de yer alır. Ortak kabul gören söyleyi "**Nasreddin**" yahut günümüz Türkçesinin yazım kurallarına göre "**Nasrettin**" eklindedir.

Nasreddin adı "Batı dillerindeki kimi özel adlar gibi anlamsız bir ad de ildir." Manası itibariyle Hoca'nın ki ili ini ve misyonunu da yansıtır. Çünkü bu ad, Arapça'da "yardım",

“zafer”, “galip gelme” anlamına gelen “NASR” kelimesiyle “D N” kelimesinin “el-” harfi tarifiyle (-ED-) bağlanmasından dolayı bir isimdir. HOCA kelimesi ise Farsça “hâce” kelimesinin Türkçeleştirilmiştir. Nasreddin ismine bir sıfat olarak eklenmiştir.

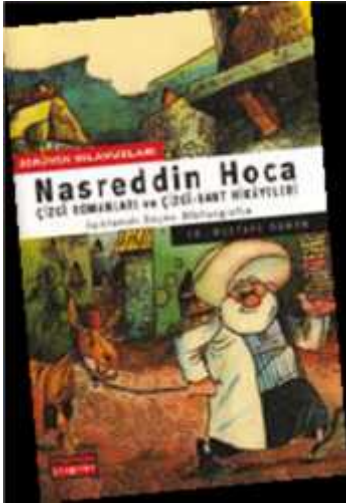
Nasreddin Hoca'nın Kişiliği

Nasreddin Hoca'nın hakkındaki bilgiler iki çeşit kaynağa dayanmaktadır:

1- Fıkraları ve halk arasında oluşan inanışlar

2- Hakkında yazılan kitaplardır

Seçkin kaynaklara göre Hoca'nın D N ADAMI, EĞİTİMÇİ, HUKUKÇU, SUFİ ve ALİMLİK yönleri bulunmaktadır.

Medeniyetimizin güleç yüzlü bilgisi Nasreddin Hoca hikmet ve mizah dünyamızın seçkin siması ve Türkler arasında söylenen nükteli ve latifeli fıkraların kahramanı; efsaneleştirilmiş halk filozofu ve bilge bir kişidir. Onun fıkralarında daima sağlam bir ahenk dokusu göze çarpar, belli bir dünya görüşü sezilir. Mizah çeşitliliği taşıyan fıkraları, diğerkam, Bektaşî, İncili Çavuş ve Bekri Mustafa fıkralarından kolayca ayrılır. Onun fıkralarında akıl ve his dengesine değer veren cemiyet nizamına bağlı, akılselimi kuvvetli, ne eli, babacan, hicvinde bile yapıcı düzendirici ve yalın hayatın hakim olduğunu görürüz.

Merhum Ahmed Kabaklı'nın tespitlerine göre;

– Nasreddin Hoca zekidir ama kurnaz değildir. Küçük hesaplara başvurmaz. Onu Batılılar da “hayatın manasını mizahla yorumlayan bir hikmet eri” olarak görür.

– Onda güldürmek için güldürmek yoktur. Amacı sosyal veya beşerî ders vermek, veya bir acıyı bir düzensizliği göz önüne sermektir. Eskilerin deyişiyle “Latife latif gerektir”.

– Hoca sağlam, hünerli ve çalışkandır. – Kanuna, devlete, geleneğe saygılıdır, ahlaksızlık a karşıdır.

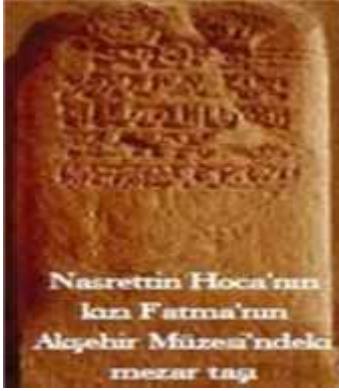
- Her mihnetin, her çıkmazın ho yanını arar bulur. Ancak halkın dertlerini, onunki kadar kudretle acı mizah (kara mizah) çe nisi içinde dile getirecek, filozof ve sanatçı da kolay bulunmaz.
- Dostlarının münasebetsiz alaylarına katlanır, öç almaya kalkmaz hatta kar ılık vermez.
- Akıl mantık yolu ile kestirme çareler, susturucu cevaplar verir. (Dünya'nın merkezi e e imin aya ını bastı ı yerdir, isterseniz ölçün bakın.) gibi.
- *Nasreddin Hocanın sa lam bir slam inancı, köklü bir din bilgisi vardır. Tasavvuf kültürünü de bilen Hoca, din konulu birçok yazma eserde evliyalar arasında anılır. Nasreddin Hoca, Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde **bilge** olarak tanıtılır.* (Özdemir; 2006, 15-16)
- Hoca slamın bütün inceliklerini yerine getirir fakat mutaassıp de ildir. Tuvalette sakız çi nemek caiz mi? sorusuna caiz olmasına caizdir. Fakat sizi gören ba ka ey yedi inizi sanabilir diyerek cevaplar. slami edep incelik bütün hal ve hareketına hakimdir.
- Varlıklıyı kıskanmaz yoksulu küçümsemez cimri de ildir. Zaruretlere kar ısında ho görücüdür.
- Hoca kindar, dalkavuk ve riyakar de ildir. Bir eye oldu undan fazla de er vermez.
- Kimsenin hakkına tecavüz etmez kendi hakkını da çi netmez
- Bu mert, gülyüzlü, gerçekçi, sabırlı hafife alıcı yanları ile yüksek mizahını temsil etti i Türk halkının kendisidir, o halkın ideal adamı “Alp Eren” dedi imiz olgun insandır. Onun Ak ehir'de medfun Seyyid Mahmud Hayrani'ye ba lı olarak, tasavvufi meyli ho görüşü bir inanç felsefesi olarak indirgemesine sebep olmu tu. Hocanın fıkralarından çıkan sonuç ahlak, adet ve terbiyeye zıt olamaz, ne kadar a ırtıcı olsa da sa duyuya dayalıdır. Sade ve çıplak anlatım esastır. Hocanın gerçek fıkralarında göz kama tırıcı hayal zirvelerine de rastlanır. Ak ehir Gölü'ne maya çalması. Eski ayların yıldız oldu unu dü ünmesi. Koyunları çalılar üstünden geçirerek ili en tüylerini toplayarak borcunu ödemeye kalkması gibi.

Prof. Dr. Abdurrahman Güzel, Tasavvufi Halk Edebiyatı ve Hocanın 1. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirilerinde, “*Birçok bilginler Nasrettin Hocayı; Müslüman Türk karakterinin ana hatlarını, mizahi bir anlatım içinde r ad terminolojisi ile i leyerek ortaya koyan, nefsi davranı ları gerekti inde en güzel ekilde tenkit eden bir veli, Mevlana gibi, Hacı Bekta gibi bir mutasavvıf sayımı lardır. Bilgili, hazır cevap, adaleti seven ve onu savunan bir hocadır. Onun dünya görüşü ü akıl ile duygunun dengesine dayanır. O toplumun rahatsızlıklarını te his ederek bunlara espri gücü ile ne ter atan, bir sosyal hekimdir.*” der. Sonraları Hoca'ya atfedilen latifeler bu ölçülere uygunsuzsa yine onun sayılır. Çünkü o bir

ekoldür. Nasıl ki Sinan'ın çizdiği projeye uygun uygulamaları, eserleri Sinan'ın saymakta mazur isek bu da böyledir.

Hocanın hayatı hakkında verilen bilgilerin yanında onun fıkraları olarak da çok farklı bilgilere ulaşmamız mümkündür. Hocamıza mal edilen fıkra sayısı 1500'e ulaşmıştır. Ancak bu fıkraların kaç tanesi Hocamıza aittir? Bunun tespit edilmesi çok zor ve araştırılması gereken bir konudur. Günlük hayatta ya anılan bir olaya açıklama veya misal getirmek için hemen fıkralardan yararlanırız. Bu fıkraların en önde gidenleri de Nasreddin Hoca'ya ait olanlarıdır. O an anlatmak istediğimizi, bu fıkralar öylesine karışık ki, belki saatlerce dil dökecek bir fıkranın birkaç cümle ile baharını baharamayız. Bunu fıkraların veciz olmalarıyla açıklayabiliriz ancak.

E ve Çocukları

Fıkralarından çıkan sonuca göre Nasreddin Hoca iki defa evlenmiş olup, (aynı zamanda dekil, birinin vefatından sonra diğeri ile evlenmiş) bu evliliklerden Fatma ve Dürr-i Melek Hatun isimli iki kızını ve Ömer isimli bir oğlunu almıştır. Eşleri hakkında fazla bir bilgiye rastlanmamış olup, F. Köprülü'ye göre eşlerinden ilkinin Akşehir'in Koza köyünde gömülü olduğunu söylemektedir.

Fatma Hatun hakkında diğeri bir görüşe göre Hoca, Konya'daki tahsilini tamamladıktan sonra Akşehir'e gitmeden önce memleketi olan Sivrihisar'a, Hortu köyüne gelmiş, burada Atike isimli bir hanımla evlenmiştir. Bu evlilikten de Fatma isimli bir kızını almıştır. Kemal Uzun'un yorumuna göre; Nasreddin Hocanın Atike'den doğmuş ilk kızını Fatma, Sivrihisar'da ölmüş, ikinci kızının adını da Fatma koymuş, Atike, ikinci kızını Fatma ile Akşehir'e gitmiştir. Fatma Hatunun Mevlâna Celâleddin isimli oğlunu ve Sivrihisar'da kadınlık yapmıştır. İstanbul'un ilk kadısı Hızır Bey'in oğulları Sivrihisar ve civarında ve Akşehir'de imamlık yapmışlardır. Bu da Hoca ve ailesinin Akşehir'e geldikten sonra Sivrihisar'la olan bağlarını sürdürdüklerini göstermektedir.

Sivrihisar mezarlığında bulunan ve daha sonra Akşehir'e götürülen Fatma Hatun'un mezar taşında (vefat tarihi 1226 yazılı) aynı zamanda Nasreddin Hocanın tarihi kişiliği ve varlığı

hakkında ileri sürülen üpheleri ortadan kaldıran önemli bir belgedir. Di er kızı Dürr-i Melek'in mezar ta ıyla birlikte Ak ehir müzesindedir.

Evi

Sivrihisar, Nasreddin Hocanın hem do umuna hem de ölümüne tanıklık eden topraklar olması bakımından önemlidir. Nasreddin Hocanın evi; zemin ve üzeri tek kat adi kagir olarak in a edilmi , iç avlulu evlerden olu mu tur. Evler biti ik nizam ekinde olup çatısı masif tomruk üstü hasırla örtülmü tür.

* * *

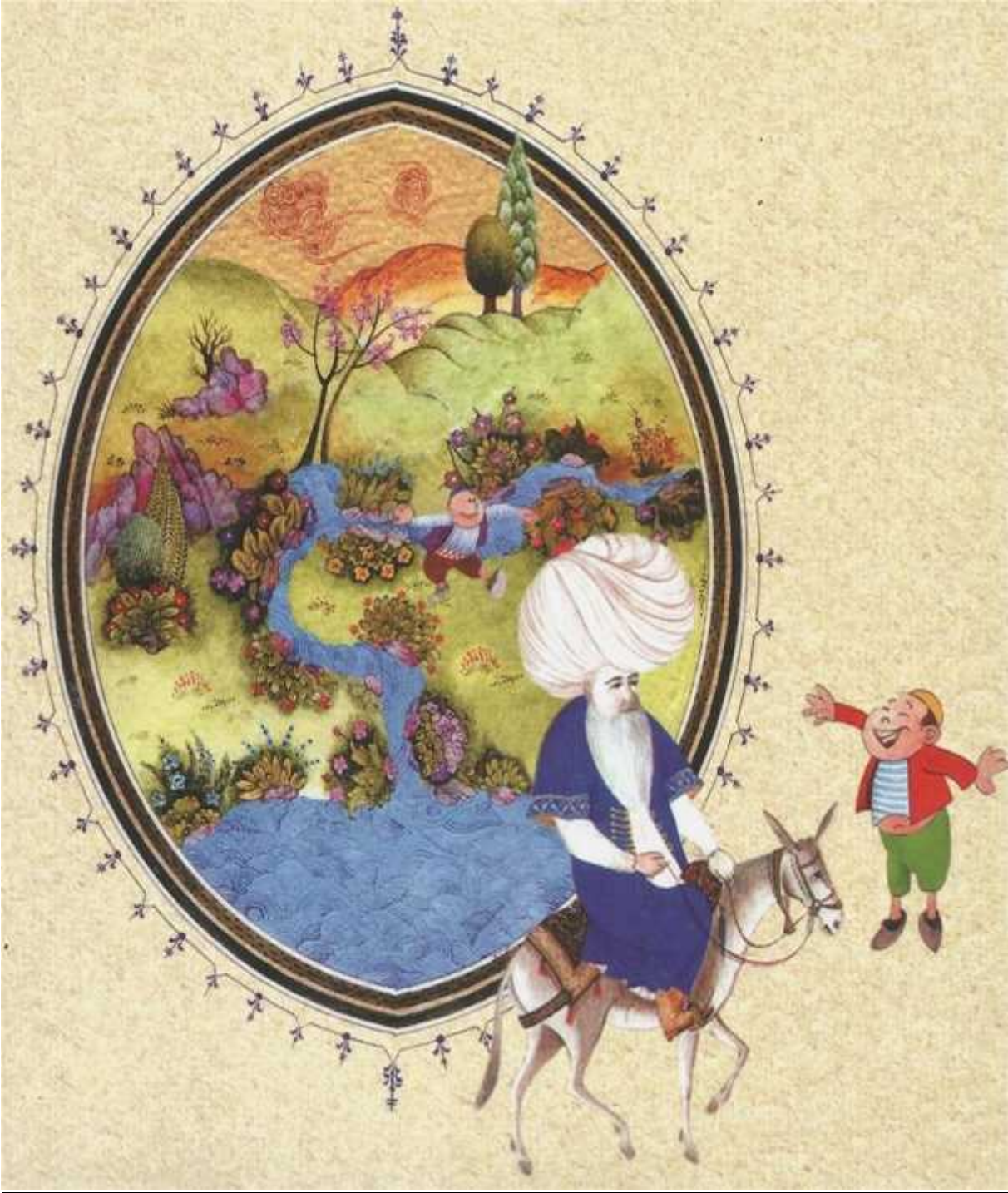
Nasreddin Hocanın do du u ev, Sivrihisar-Hortu

- DÜNYAYI GÜLDÜREN ve DÜ ÜNDÜREN ADAM -

Tarihi bir ahsiyet olmanın ötesinde tıpkı Yunus Emre, Köro lu, Karacao lan gibi halk muhayyilesinde efsanele mi bir büyük ahsiyet olan Nasreddin Hoca, gerek memleketimizde gerekse kom u ülkelerde insanlar ona sahip çıkmakta, bir zamanlar aralarında ya adı nı iddia etmektedirler. Özellikle Türk dilinin konu uldu u ülkelerde Nasreddin Hocayı ve fıkralarını bilmeyen yok gibidir.

Atasözleri gibi faydası ve do rulu u tartı lmayan fıkralarıyla sadece ulusumuzu de il, bütün dünyayı etkileyen Nasreddin Hoca, ara tırmacıların tesbitine göre iyi bir e itimcidir. çinde bulundu u çevreyi ve aralarında ya adı ı insanları gözlemekte, güleryüzü ve alçak gönüllülü ü ile daima hazır cevaplar yeti tirebilmektedir. Uyumlu bir ki ili i vardır.

Milletinin de er yargılarına saygılı ve hatta o de er yargılarının hayat haline gelmesi için gayret göstermektedir. Belki bu yüzden ehrin idaresinden sorumlu devlet görevlileri dahil olmak üzere toplumun her kesimi i lerini ona danı makta, mü küllerini çözmesi için ona ba vurmaktadır. Ço u zaman aykırı ve nükteli bir cümle ile problemin çözümünü sa layan bu halk filozofu yediden yetmi e herkes tarafından sevilip sayılmaktadır. O, çocukla çocuk olmasını bilen, insanların ferdi farklılıklarını daima göz önünde tutan, kısacası insanların seviyesine inerek onlara nasihat eden bir klavuz gibidir. Bu sebeple fıkraları ev, aile, sokak, cemaat, i hayatı gibi günlük ya ayı ın her safhası ile ilgilidir ve bugün bile her fırsatta akla gelerek anlatılmaktadır.

Nasreddin Hoca'dan Fıkralar...

Minyatür-Testiyi Kırmadan

Testiyi Kırmadan Önce

Nasreddin Hoca o lunun eline bir testi tutu turup çe meden su getirmesini istemi .

Çocuk dı arı çıkarken de ensesine bir tokat atıp :

- Testiyi kırma ha ! diye ö üt vermi .

Bunu gören kom ulardan biri :

- Yahu Hocam demi , henüz testiyi kırmadan niye dövüyorsun yavruca ızı ?

Hoca cevap vermi :

- Testiyi kırdıktan sonra neye yarar be birader !

Minyatür-Paranın Sesi

Yeme in Bu usuna Akçenin Sesi

Nasreddin Hoca Ak ehir’de kadılık vazifesini yürütürken kar ısına iki adam çıkmı . Birisi öteden beri cimrili i ile tanınmı bir a çı, di eri de boynu bükük bir fakir. A çı sözü almı :

- Hocam demi , ben bu adamdan davacıyım. Dükkanın önünde fasulye pi iriyordum. Tencerenin kenarından bu usu çıkıyordu yeme in. Bu adam elinde somunla geldi. Kopardı ı lokmaları yeme in bu usuna tutup ba ladı atı tırmaya. Nihayet koca bir ekme i bitirdi. Ondan fasulye bu usunun parasını istedim, vermedi.

Nasreddin Hoca anlatılanları dikkatlice dinledikten sonra fakire dönüp :

- Do ru mu bunlar ? diye sormu .

- Evet, demi fakir adam.

- Öyleyse para kesesini çıkar bakalım.

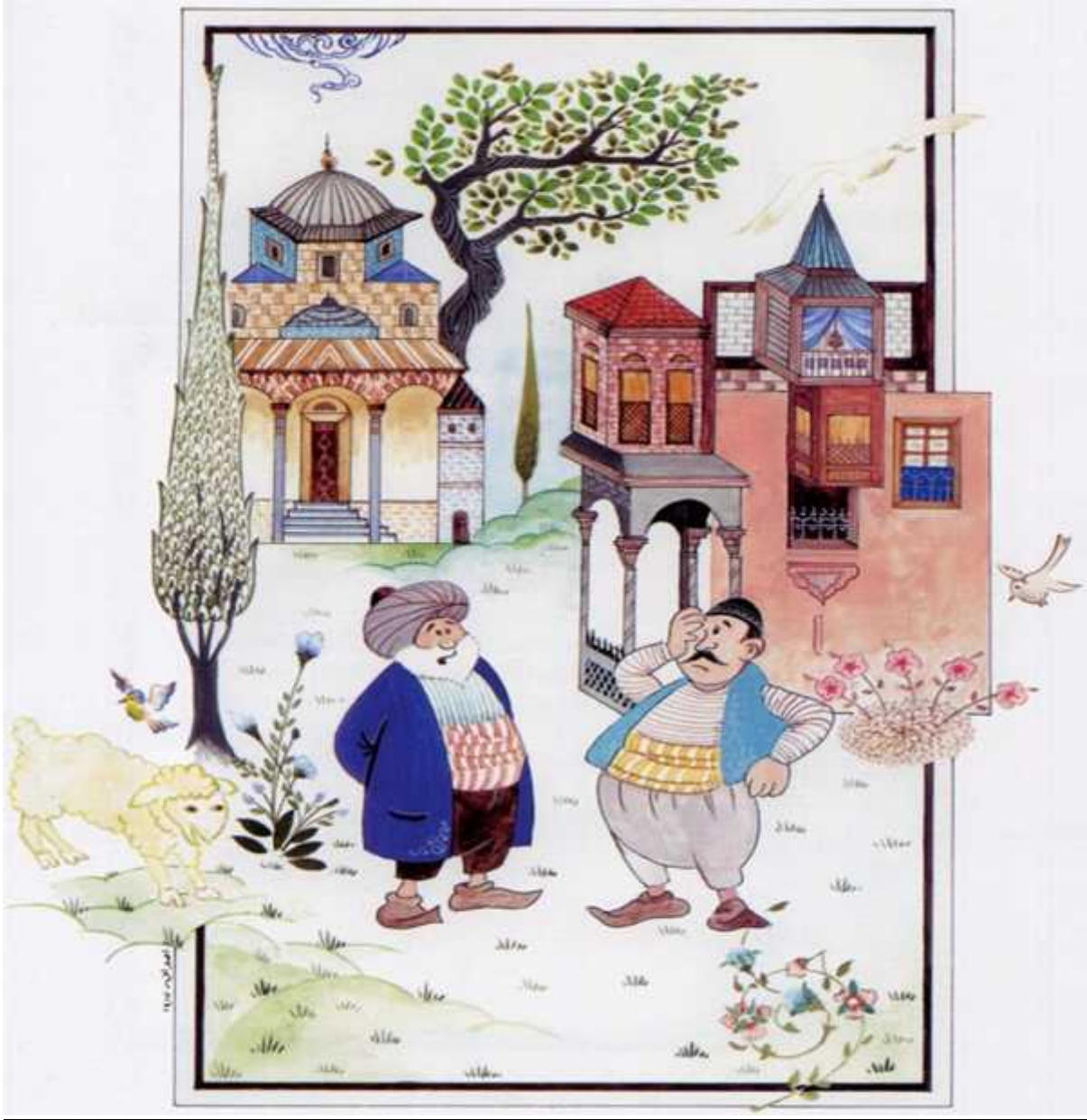
Zavallı fakir kadı efendiye kar ı gelememi . çinde üç be akçe bulunan para kesesini Hoca’ ya uzatmı . Bu sefer a çıyı ça ırmı yanına. Keseyi kula ına yakla tırarak ıngırdatmaya ba lamı . Sonra da :

- Haydi demi aldın i te alaca ını. A çı :

- Nasıl olur ? diye a kınlı ını belli etmi . Paramı vermediniz henüz. Hoca cevap vermi :

- Fazla uzatma, yeme in bu usunu satan akçenin de sesini alır elbet !

Minyatür- çinde Ben de Vardım

çinde Ben de Vardım

Hoca bir gün arkada ıyla konu uyormu arkada ı demi ki:

- "Ya hocam dün sizin evden bir ses çıktı. Neydi o?" Hoca:

- "Hiç sadece hanımla biraz tartı tık kavu um merdivenlerden yuvarlandı", demi . Arkada ı:

- "Yahu hocam hiç kavuktan bu kadar ses çıkar mı?", demi . Hoca da:

- "Ya anlasana içinde ben de vardım", demi .

Minyatür-Mumun Ate i

Mum Ate iyle Pi en Yemek

Bir gün Nasreddin Hoca ve arkadaşları iddiaya tutulmuşlar. Eğer Hoca karanlık ve soğuk bir gecede, sabaha kadar köy meydanında bekleyebilirse arkadaşları ona güzel bir ziyafet çekecekmiş. Eğer bunu beceremezse o, arkadaşlarına ziyafet çekecek. Kararlaştırılan gün Hoca meydanın ortasında, sabaha kadar tır, tır titreyerek beklemiş. Sonra yanına gelenlere :

- Tamam demiş. İddiyayı kazandım.

- Ne oldu ne yaptın demişler.

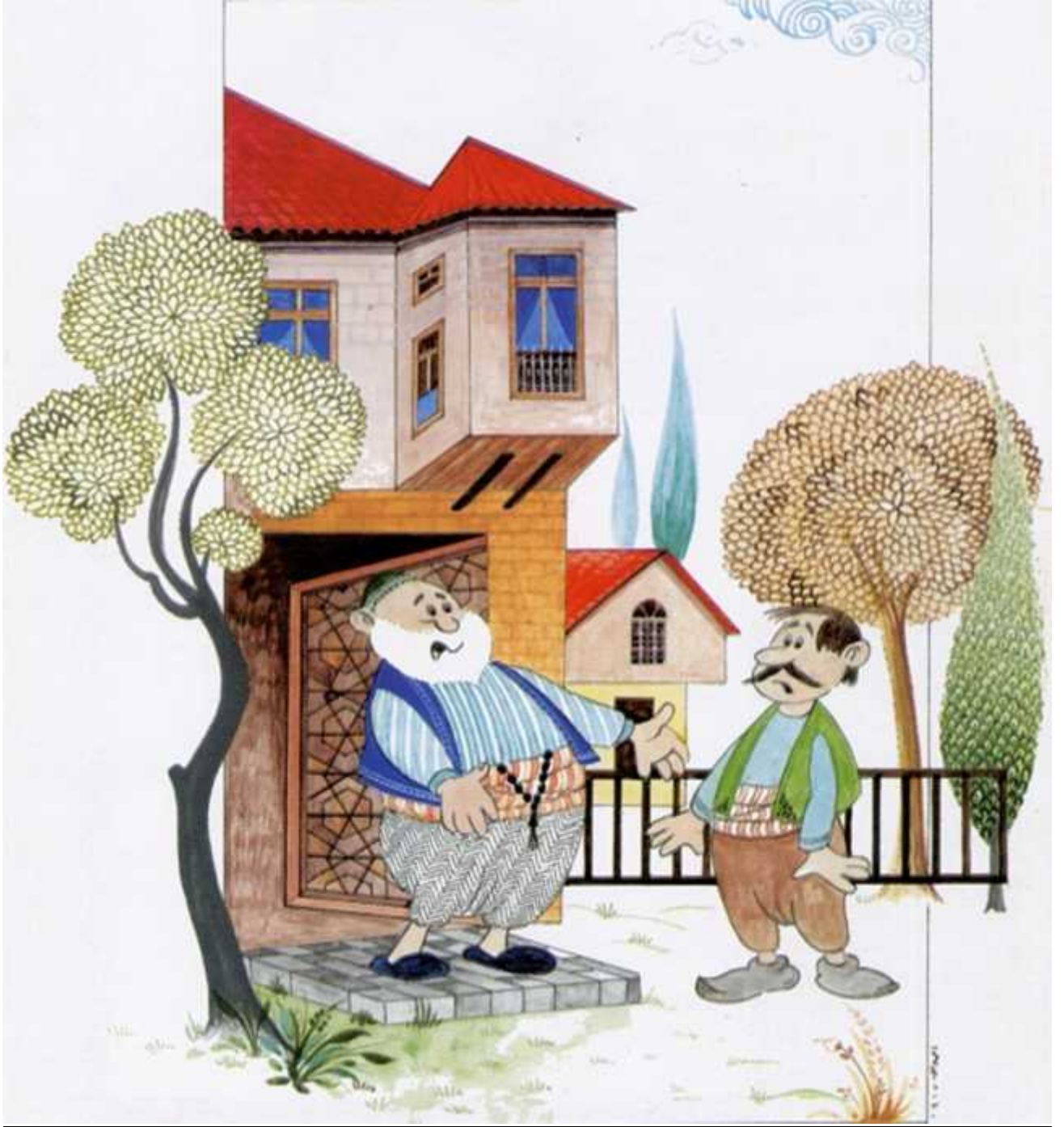
- Bekledim sabaha kadar demiş.

- Hayır demişler. Sen uzaktaki bir mumla ısınmıyorsun. İddiyayı kaybettin! Ziyafetimizi hazırla. Hoca çaresiz kabul etmiş. Ziyafet vakti kocaman bir kazanın altına minicik bir mum koymuş. Güya yemek pişirecek.

- Ne yapıyorsun? demişler. Kıs, kıs gülerek cevap vermiş :

- Bu mum sıcaklıkla size yemek pişireceğim arkadaşlar. Uzaktaki bir mumla ben nasıl ısındıysam, bu kazandaki yemek de öyle pişicek!...

Minyatür- pe Un Serilir mi?

Nasreddin Hoca, münasebetsiz kom usunun hemen her gün olur olmaz bir eylem istemesinden bıkmı .

Kom u bir gün çama ır ipi isteyince:

- Veremem, demi , ipe un serdim.
- Aman Hoca, ipe un serilir mi?
- Adamın vermeye niyeti olmayınca ipe de un serer...

Minyatür-Halep Oradaysa..

Halep Oradaysa Ar ın Burada !

- Palavracının biri ba ına topladı ı üç be cahile kar ı övünüp duruyormu :
- te ben güçlü ve maharetli bir adamım. Evet ben Halep'te bulundu um sıralarda altmı ar ın uza a atlamı bir kimseyim!.. Nasreddin Hoca da bu sırada oradan geçiyormu .
- Palavracının yanına yakla ıp :
- Yaa demi demek sen altmı ar ın atlarsın. Haydi atla da görelim. Adam hık mık etmi .
- Ama demi ben Halep'te atladım. Hoca kızmı :
- Canım demi , Halep oradaysa ar ın burada.

Minyatür-E e e Yazık Olur.

E e e Yazık Olur

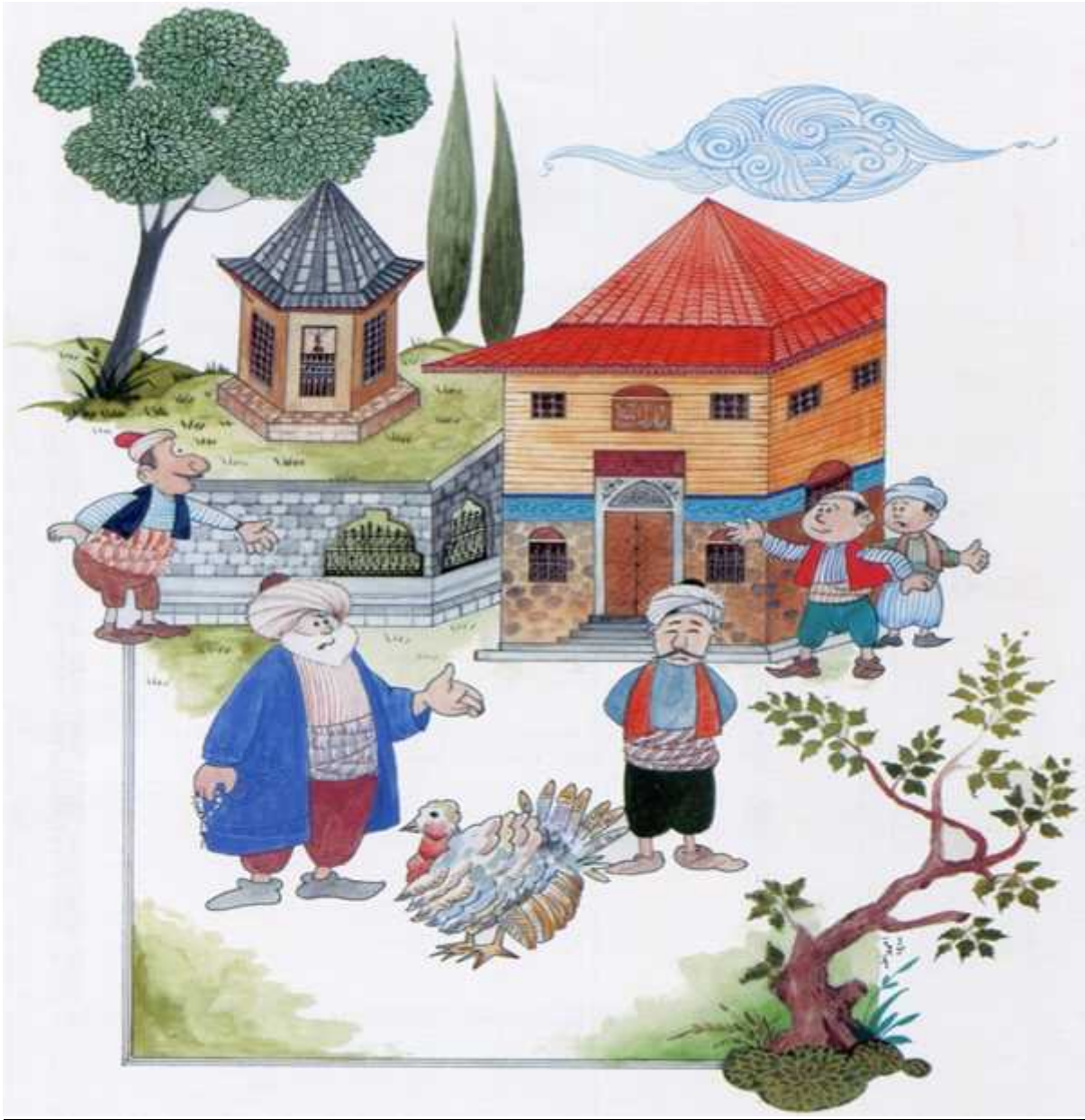
Nasreddin Hoca hayvanlarına a ır yükler yükleyip onlara eziyet eden köylülerine iyi bir ders vermek istemi . Bir gün e e ine binerek köy meydanında dola maya ba lamı . in garibi dolu bir çuvalı da sırtına vurma , öyle geziyor. a ırıp sormu lar :

- Yahu Hoca Efendi, hem e e in üzerindesin, hem çuvalı sırtında ta ıyorsun. Nasıl bir i bu ?

Hoca cevabı yeti tirmi hemen :

- Zavallı hayvan, demi . Zaten gece gündüz demeden hizmet ediyor bana. Sırtına bindiriyor, yüklerimi ta ıyor, de irmeni çeviriyor. Bu kadar hizmetlerinden sonra dolu çuvalı da ona yüklemek istemedim. Bu yüzden ben vurdum sırtıma.

Minyatür-Dü ünen Hindi

Dü ünen Hindi

Küçük bir papa anın onbe altına satıldı ını gören Nasreddin Hoca, bir ko uda evine gidip kümesteki hindisini tutmu . Apar topar pazara götürüp ba lamı ba ırmaya :

- Satılık hindii.... Satılık hindii.... Yirmi altına satılık hindi !

a ırmı pazardakiler.

- Yahu hocam demi ler. Bir hindinin yirmi altın etti i nerde görülmü .

- Ne olmu diye çıkı mı Hoca. Demin bir ku u onbe altına sattılar.

- Ama o papa andı demi ler. Tıpkı insan gibi konu uyor o.

- Olsun demi Nasreddin Hoca. O konu uyorsay bu da dü ünür !

Minyatür-Balta

Kırk Akçelik Balta

Nasreddin Hoca evine sık, sık ci er getirdi i halde bir türlü onları yemek kendisine nasip olmaz. Her seferinde hanımı :

- Kahrolası kedi ci eri yedi.

- Hınzır hayvan ci eri yemi .

- Canı çıkasica sarman kedi ci eri a ırmı , diye bahaneler uyduruyormu .

Bir gün dayanamamı Hoca. Hemen bir kenarda duran baltayı kapıp, mutfak dolabına yerle tirmi . Hanımı:

- Ne yapıyorsun Hoca demi , baltanın dolapta i i ne? Hoca cevap vermi :

- Hanım hanım, sen bizim kediyi hâlâ tanıyamamı sın. Üç akçelik ci ere tenezzül eden hayvan kırk akçelik baltayı bırakır mı sanıyorsun?.

Türk Mizahının Büyük Nüktecisi ve Halk Filozofu

Ekim,2017

MEDENİYETİMİZİN GÜLEÇ YÜZLÜ BİLGESİ

Nasreddin Hoca Türk dünyasının en önemli ortak kültürel unsurlarından biridir. Tek silahlı dili olan Nasreddin Hoca, kıvrak zekası ve hazır-cevaphlı ı ile Türk boyları arasında, evrensel de erlere sahip en büyük ortak payda olma özelli ini korumaktadır.

Nasreddin Hoca, özellikle Türk dünyası sözlü kültür gelene inde mizahın temsilcisi olarak tanınmaktadır. Do u ve Batı kültürlerinde de tanınan ve sevilen Nasrettin Hoca, bütün insanlı ın ortak de erleri arasında yerini alarak dünya mizahının önde gelen tiplerinden biri olmu tur. Fıkraları ise, zaman ve mekan sınırlarını a arak büyük bir canlılıkla hala ya atılmaktadır. -K1-

Nasreddin Hoca bizlere hayatla ilgili sırları, ipuçları arma an etmektedir... Farklı dü ünmenin ve farklı bakabilmenin mutlulu unu ve hazzını tattırır bizlere sevgili hocamız... Ya tutarsa, diyerek hep umut ve özgüven a ılar bizlere. Nasrettin Hoca ö retlerinde insanları e itmek var. Olayın bütünü görerek dersler verir.

“Nasreddin felsefesi, Hortu köyünden, yedi kol bir ık gibi dünyanın her yanına parıltılar saçarak yayılıyor.” diyor Nat Schumlowitz. İhan Ba göz ise, Hocamız Arap atlara binmez, kılıç çalıp kan dökmez, Gâvur-Müslüman ayırt etmez. Alçak gönüllüdür, e ek üstünde gezer. Çünkü “ermi lerin biniti geyik, bilginlerin biniti e ektir.” Onun tek silahı dilidir. Bu i neli dille hoca, insanı baskı altında tutan sosyal kurumların tümü ile kötü insan ili kileri ile eskimi gelenek ve göreneklerle, halka yukarıdan bakan beyler ve padi ahlarla alay eder. Onları yerer, ayıplar, ta lar, gülünç duruma dü ürür. Bunun için hocamıza alı ılmı anlamı ile kahraman de il, kahraman kar ıtı dememiz gerekir. Fıkra türü methetmez, çe itli ölçülerde yeren bir türdür.

Fıkralarda Hoca bir köyün veya sosyal ve ekonomik hayatı köyden pek farklı olmayan, küçük bir kasabanın imamı olarak tanıtılır. Selçuklu ve Osmanlı toplumunda imam, birbirine ba lı üç i lev görür. mam din görevlisidir. Halka namaz kıldırır, ba ka dini törenlerde önderlik eder. mam ö retmendir, çocuklara ve büyüklere okuma yazma ve din bilgileri ö retir. Nihayet imam yargı görevi de yapar. Devlet kanunlarının bir bölümü eriat oldu u için,

kadınların bulunmadığı yerlerde imam, yargıcın görevini yüklenir. Bu yanları ile imam merkez kültürün önemli bir unsurudur.

Ama hikâyelerde hoca aynı zamanda bir köylü olarak da sunulur bize. Evinde bir ahır ve samanlık vardır. Ekin ve ek besler. Ekinine binip dağdan odun kesmeye gider, köylerde üzüm ve turpunu satar; tarlası vardır, ekin eker, çift sürer, ekin biçer. Bu yanı ile Nasrettin hoca halk kültürünün adamıdır.

Hoca hikâyelerinin ana karakteristiği. Kutsi Tecer'in ileri sürdüğü gibi, ferdî bir güldürü olmak değildir. Onlarda alay ve eleştireli tiri okları büyük çoğunlukla din, aile, yargı, ekonomi ve otorite gibi sosyal konulara ve kurumlara yönelmiştir. Bunların başlıcası insan ki ilini koymaya sınırlama ve baskıya karşı gelen bir güldürüdür. Bir bölümü insan ki ilindeki aksaklıkların, densizliklerin anlatılmasını konu edinmiş ferdi denebilecek hikâyelerdir. Geriye kalanlar, köylüler, kente gelen köylüler, dükkancılar, çobanlar, komşular üzerine söylenmiş hikâyelerdir. Bu hikâyelerde avcılık, balık tutma, çift sürme, ekin ekme, sebze yetiştirme, ağaç dikme, ev yapma, çarşıda pazarda dolaşma, alışveriş, Hristiyan keşişlerle yarışmadır. Hocanın yalancı tanıklığı ve sair gibi olaylardan ve kişilerden söz edilir! Hocanın sosyal ve ekonomik hayatın her alanına karışmış gösterilmesi, ona her sorununuz karşısında davranış sergilemek, düştüklerini açık yollu anlatmak imkânı verir.

Nasreddin Hoca'nın hikâyeleri bize gerçek olmayan ama, gerçekten tümünden de kopmamış bir hayat hikâyesi çizer. Fıkralarda en büyük bölümün dinle ilgili olması, daha 16. Yüzyılda dinin toplum iliklerinde odak noktası olduğunu gösteriyor. Hocanın dinle ilgili hikâyelerinde belirgin bir tavır görürüz. Burada Hoca, politik din hâlini alan, yani devletin dini olan, yüzeysel algıları eleştirir. Ama buralarda alay ve eleştireli belli sınırlar içinde kalır.

Dine, din törenlerine ve din sembollerine hakaret etmez. Hocanın din üzerine söylenmiş hikâyeleri, devlet dini olan Müslümanlıkla, İslamı kullanan, yüzeysel bakı açıları içindeki Müslümanlarla, dinin bîtinî (heterodoks) yorumu arasındaki bir gerginliği yansıtır. Hocanın ya adlı 13. Yüzyılda, Anadolu'daki köylü ve göçebe Türkmenler, Müslümandır ama onların halk dini, İslam öncesi inanışlarını, gelenek ve göreneklerini ve insan iliklerini hâlâ yaşatmaktadır.

Nasreddin Hocanın Mevlâna tarafından da büyüklüğü kabul edilen ve saygı gösterilen Seyyid Mahmud Hayrani ve Seyyid İbrahim Sultanın talebesi olduğunu biliyoruz. Bu insanlar sadece âlim değil aynı zamanda ârif kişilerdir. Yani tasavvuf ehli dirler. Nasreddin Hoca, Konya'dan bu büyük isimlerin Akşehir'e göç etmesi üzerine peşlerinden Akşehir'e gelmiştir. Bu durum Hoca'da bir tasavvufî yön olduğunu açık belirtisidir. Yine Hocanın dini daha çok iç yapısıyla ve ahlâkî ilkeleriyle ele alır, kalenderli, hoşgörülü, tatlı dili, güler yüzü,

insanları e itim ve tenkit metodu gibi olgular da göz önüne alındı nda ondaki tasavvufi yönü görmek daha da kolayla ır.

Nasreddin Hoca, bir mutasavvıf olarak, kendine özgü bir tutumun sahibidir. Geni bir ho görünün ve derin bir insan sevgisinin insanı olarak hayatını sürdürür. Çevresine de bunu telkin eder. Hayatın ve olayların içinde ve insanların arasındadır. Ba ka bir deyi le tasavvufi tutum ve anlayı ı hayattan ve günlük hayatın gerçeklerinden kopuk de ildir.

Bir ba ka önemli husus da Nasreddin Hocanın tasavvufi bir terim olan “kerametın ulu orta gösterilmesinden” son derece rahatsız olmasıdır. Zira din ve tasavvufun gerçek mânâsından uzak zümrelerce tasavvuf, daha çok bu yönüyle algılanmaktadır. Tasavvufu böyle anlayanlara kar ı Hocanın kılıcı son derece keskindir. “Bir gün eyyad Hamza bir toplulukta “Ben öylesine kâmil biriyim ki her gece bu âlemden geçer, göklere uçar, oradan da dünyayı seyrederim” der. Hoca bunun üzerine “Sen göklerde uçarken hiç eline samur gibi yumu ak bir ey dokunuyor mu?” diye sorması üzerine eyyad Hamza “evet” deyince Hoca ” te o eline dokunan ey benim e e imin kuyru udur” cevabını verir.

SİVRİHİSAR
KÜLTÜR PORTALI

Bu sayfanın hazırlanmasında [Sivrihisar Kültür Portalı](#)'ndan faydalanılmıştır.

13/10/2017
Aydm YILMAZ
Okul Müdürü

